

Міністерство освіти і науки України
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ «БЕРДЯНСЬКИЙ
МАШИНОБУДІВНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
Національного університету «Запорізька політехніка»

Циклова комісія професійних дисциплін спеціальності 072

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник директора з навчально-виховної
роботи

Ірина ПАРАСОЧЕНКО
«31» серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФОНДОВИЙ РИНОК

Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Спеціальність	072 Фінанси, банківська справа та страхування
ОПП	Фінанси і кредит

2023 р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Фінанси» для здобувачів освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування, ОПП «Фінанси і кредит».

«30» серпня 2023 року – 20с.

Розробник: викладач ВСП «БМФК НУ «Запорізька політехніка» Лариса КРАВЦОВА.

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії професійних дисциплін спеціальності 072.

Протокол № 1 від 30 серпня 2023 року

Голова циклової комісії професійних дисциплін спеціальності 072

Лариса КРАВЦОВА

(підпис)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ОПП, освітньо-кваліфікаційний рівень (ступінь)	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів - 4	Галузь знань: 07 Управління та адміністрування Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування	нормативна
Модулів – 2	ОПП «Фінанси і кредит»	Рік підготовки: 3
Індивідуальне завдання –		Семестр: V
Загальна кількість годин – 120		
Тижневих годин: V семестр аудиторних – 4 год. Самостійної роботи студента – 4 год.	Освітньо-кваліфікаційний ступінь: Фаховий молодший бакалавр	Лекції
		50
		Практичні
		14
		Лабораторні
		-
		Самостійна робота
		56
		Індивідуальні завдання:
Вид контролю: V-й семестр – диференційований залік		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Становлення і поступовий розвиток ринкових відносин в Україні сприяє трансформації вже існуючих технологій функціонування фінансових, зокрема фондових ринків, які є однією з важливих складових ринкової економіки. Основу фондового ринку складають специфічні економічні відносини, що в основному полягають у купівлі/продажу довгострокових цінних паперів на визначеному економічному просторі при залученні і з урахуванням певним чином сформованої правової, технічної, економічної і податкової інфраструктури, яка постійно змінюється. Відбувається формування ринку, що потрібен для розміщення цінних паперів акціонерних товариств, які бажають фінансувати розширення своєї виробничої діяльності, і держави, яка, в свою чергу, розміщує на ринку державні цінні папери. Цивілізований організований ринок цінних паперів не тільки налагоджує відносини між емітентом та інвестором, але й сприяє організації контролю і нагляду за фондовим ринком, зумовлює посилення процесу сек'юритизації фінансових відносин. Предметом вивчення навчальної дисципліни є цінні папери, економіко-правове та інституційне середовище, в якому вони обертаються, та система регулювання фондового ринку.

Призначення навчальної дисципліни

Освітня компонента «Фондовий ринок» забезпечує науково-теоретичну і методологічну основу для формування системи знань з конкретно-прикладних дисциплін, тому важливим є набуття практичних навичок та вмінь з даної дисципліни. Завдяки дисципліні «Фондовий ринок» забезпечується теоретико-методологічний зв'язок між загальнотеоретичною та прикладною підготовкою фахівців економічного профілю.

Мета вивчення навчальної дисципліни - формування у студентів системи знань, що дозволяють їм скласти об'єктивне уявлення про загальні засади функціонування фондового ринку, його структуру і принципи роботи учасників, нормативно-правове забезпечення; визначення особливостей регулювання та ліцензування діяльності професійних учасників фондового ринку; розкриття особливостей обігу різних видів фінансових інструментів на фондовому ринку; визначення особливостей використання професійних програмних продуктів для торгівлі цінними паперами; розкриття підходів до оцінювання фінансових інструментів на фондовому ринку; розкриття особливостей процесу прийняття торговельних рішень на фондовому ринку; отримати системну інформацію про діяльність на фондовому ринку, особливості розвитку фондових ринків у різних країнах світу та Україні.

Задачі вивчення дисципліни - вивчення навчальної дисципліни «Фондовий ринок» є сприяння розумінню загальних положень, принципів і методів, загальних умов функціонування фондового ринку; розвиток здібностей і формування навичок, що дозволяють здійснювати діяльність на сучасному фондовому ринку.

При вивченні дисципліни повинні формуватися наступні компетентності:

ЗК1	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК2	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
ЗК3	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК5	Знання і розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК6	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК7	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
ЗК8	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
СК1	Здатність використовувати теоретичний і методичний інструментарій фінансової, економічної, математичної, статистичної, правової та інших наук для розв'язання складних завдань у сфері фінансів, банківської справи та страхування.
СК2	Здатність здійснювати професійну діяльність, згідно з вимогами законодавства.
СК3	Розуміння особливостей функціонування сучасної національної і світової фінансових систем та їх структури.
СК4	Розуміння принципів організації фінансових відносин.
СК6	Здатність складати й аналізувати фінансову звітність.
СК7	Здатність самостійно виконувати складні завдання у сфері фінансів, банківської справи та страхування
СК8	Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання й обробки даних у сфері фінансів, банківської справи та страхування
СК9	Здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи та страхування
СК10	Здатність здійснювати ефективні комунікації між фахівцями і користувачами послуг у сфері фінансів, банківської справи та страхування.
СК11	Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати рівень професійної підготовки у сфері фінансів, банківської справи та страхування

3. Структура навчальної дисципліни

Назва модулів і тем	Кількість годин				
	усього	У тому числі			
		лек	пр	лаб	інд
Модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ	62	28	8		26
Модуль 2. ФОНДОВІ РИНКИ ТА ФОНДОВІ БІРЖІ СВІТУ	58	22	6		30
Разом по дисципліні	120	50	14		56

4. Теми аудиторних занять

№ з/п	Форма заняття	Обсяг годин	Зміст заняття = 62
Модуль 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ			
1	Лекція 1	4-58	Тема 1: Сутність, функції та структура фондового ринку 1. Сутність та функції фондового ринку 2. Історичні аспекти розвитку фондового ринку 3. Класифікація фондових ринків
2	Лекція 2	4-54	Тема 2: Регулювання фондового ринку 1. Організація інституційного регулювання фондового ринку 2. Саморегулювні організації та їх роль у регулюванні фондового ринку 3. Ліцензування професійної діяльності та державне регулювання випуску та обігу цінних паперів 4. Зарубіжний досвід регулювання фондових ринків
3	<i>Практичне заняття 1</i>	2-52	<i>Тема: Фінансовий ринок: сутність, функції та роль в економіці</i>
4	Лекція 3	4-48	Тема 3: Інфраструктура фондового ринку та його професійні учасники 1. Ринок цінних паперів (фондовий ринок) 2. Учасники ринку цінних паперів 3. Фондова біржа
5	<i>Практичне заняття 2</i>	2-46	<i>Тема: Регулювання фінансового ринку.</i>
6	Лекція 4	2-44	Тема 4: Фінансові посередники, структура, класифікація 1. Сутність та функції фінансових посередників

№ з/п	Форма заняття	Обсяг годин	Зміст заняття = 62
			2. Класифікація за характером проведення фінансових операцій. 3. Класифікація фінансових посередників за рівнем спеціалізації. 4. Місце та роль фінансових посередників у механізмі функціонування фінансового ринку.
7	<i>Практичне заняття 3</i>	2-42	Тема: Поняття фінансової інфраструктури
8	Лекція 5	4-38	Тема 5: Інформаційно-рейтингові агентства та їх інформація 1. Кредитні рейтинги та їх значення для інформаційного забезпечення фондового ринку 2. Рейтингові агентства та їх інформація 3. Види рейтингів 4. Інформаційні агентства та їх значення для фондового ринку
9	Лекція 6	4-34	Тема 6: Цінні папери та ціноутворення на фондовому ринку 1. Цінні папери та їх класифікація 2. Теорії ціноутворення на фондовому ринку 3. Поняття, етапи проведення та класифікація торговельних операцій з цінними паперами 4. Роль та особливості функціонування первинного ринку 5. Сутність вторинного ринку цінних паперів та його функції в економічній системі 6. Фінансовий інжиніринг та інновації на фондовому ринку 7. Хеджування на фондовому ринку
10	<i>Практичне заняття 4</i>	2-32	Тема: Ризик і ціна капіталу
11	Лекція 7	2-30	Тема 7: Інформаційні технології на фондовому ринку 1. Інноваційні технології доступу та електронний документообіг 2. Онлайн-брокери та інтернет-трейдинг 3. Інформаційні агентства в українській практиці
12	Лекція 8	2-28	Тема 8: Арбітраж та спекуляції 1. Торговельні стратегії на вторинному ринку цінних паперів
		2-26	2. Суть та особливості проведення арбітражу 3. Види арбітражу 4. Сутність та техніка спекулятивних операцій
	Разом за модуль 1	36	

№ з/п	Форма заняття	Обсяг годин	Зміст заняття = 62
Модуль 2 ФОНДОВІ РИНКИ ТА ФОНДОВІ БІРЖИ СВІТУ			
32	Лекція 9	4-22	Тема 9: Основи функціонування біржового ринку цінних паперів 1. Біржовий ринок: суть та історія розвитку 2. Поняття та принципи організації біржової діяльності 3. Правовий статус та організаційна структура бірж 4. Тенденції розвитку біржових ринків 5. Регулювання біржової діяльності
33	Лекція 10	4-18	Тема 10: Організація біржової торгівлі та здійснення біржових операцій 1. Біржові торги: поняття, принципи, порядок проведення 2. Процедура лістингу на фондовій біржі 3. Біржове котирування 4. Біржові угоди та учасники біржової торгівлі 5. Проведення біржових торгів 6. Кліринг і розрахунки за біржовими угодами
	<i>Практичне заняття 5</i>	2-16	Тема: Фондові біржі (2 год.)
35	Лекція 11	4-12	Тема 11: Особливості функціонування ф'ючерсних бірж 1. Сутність та види похідних інструментів, структура ринку деривативів 2. Ф'ючерсний контракт та організація торгівлі ф'ючерсами 3. Система розрахунково-клірингового обслуговування на ф'ючерсних ринках
37	Лекція 12	4-8	Тема 12: Біржові центри світу 1. Ринок капіталу: інтернаціоналізація та глобалізація 2. Розвинені ринки та ринки, що розвиваються 3. Світові та регіональні фінансові центри
38	Лекція 13	2-6	Тема 13: Фондові ринки розвинутих країн 1. Розвинені фондові ринки Америки 2. Розвинені фондові ринки Європи 3. Біржі Азії та Океанії
39	Лекція 14	2-4	Тема: 14 Фондові ринки інших країн світу 1. Фондові біржі Центральної та Південної Європи, країн Балтії 2. Фондові біржі країн Близького Сходу 3. Фондові біржі Африки
	<i>Практичне заняття 6</i>	2-2	Тема: Основи функціонування валютної біржі (2 год.)
40	Лекція 15	2-0	Тема 15: Міжнародний фондовий ринок

№ з/п	Форма заняття	Обсяг годин	Зміст заняття = 62
			1. Сутність та становлення міжнародного фондового ринку 2. Класифікація міжнародного фондового ринку 3. Учасники міжнародного фондового ринку
41	Лекція 16	4	Тема 16: Міжнародний ринок акцій, боргових цінних паперів та деривативів Особливості функціонування та динаміка міжнародного ринку акцій Сутність, структура та особливості функціонування міжнародного ринку боргових цінних паперів Міжнародний ринок боргових цінних паперів фінансових та нефінансових корпорацій Міжнародний ринок боргових цінних паперів держави Становлення міжнародного ринку деривативів Фінансові інструменти міжнародного ринку деривативів
	<i>Практичне заняття 7</i>	<i>2</i>	<i>Підсумкові тести</i>
	Разом за модуль 2	30	
	Разом за V семестр	64	

5. Теми семінарів- не передбачено

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема: Фінансовий ринок: сутність, функції та роль в економіці	2
2	Тема: Регулювання фінансового ринку.	2
3	Тема: Поняття фінансової інфраструктури	2
4	Тема: Ризик і ціна капіталу	2
5	Тема: Фондові біржі (2 год.)	2
6	Тема: Основи функціонування валютної біржі (2 год.)	2
7	Тема : Міжнародний ринок акцій, боргових цінних паперів та деривативів	2
	Разом	14

7. Теми лабораторних занять – не передбачено

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
V семестр		
1	1. Роль держави у функціонуванні фондового ринку. 2. Національні та міжнародні фондові ринки.	4
2	1. Фондова біржа ПФТС, історія створення, основні показники діяльності за останні три роки. 2. Фондовий індекс ПФТС, алгоритм розрахунку, динаміка індексу за останній рік	4
3	1. Індекс Dow Jones, історія створення, динаміка за останні 2 роки.	4
4	1. Нью-Йоркська фондова біржа NYSE, історія створення, члени біржі, обсягиторгів за останні 2 роки. 2. Токійська фондова біржа, історія розвитку, алгоритм розрахунку індексу Nikkei, обсяги торгів за останні 2 роки. 3. Лондонська фондова біржа, історія створення, обсяги торгів за останні 2 роки.	8
5	1. Позабіржовий комп'ютерний ринок Nasdaq, історія створення, обсяги торгів за останні 2 роки.	6
6	1. Суть Internet-трейдинга на фондовому ринку України.	6
7	1. Торговельно-інформаційна система (ТІС) та Електронна торговельно-інформаційна мережа (ЕТІМ).	6
8	1. Становлення біржової діяльності в Україні. 2. Правові основи створення фондової біржі. 3. Організаційні засади функціонування фондових бірж. 4. Порядок торгів на фондовій біржі. 5. Біржові операції, їх значення та організація.	6
9	1. Характеристика видів біржових угод. 2. Порядок здійснення угод купівлі-продажу в операційному залі біржі. 3. Порядок розрахунку по угодах на фондовій біржі.	6
10	1. Функції та завдання Національної комісії з цінних паперів та 2. Структура Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України.	6
Разом за V семестр		56
Разом по дисципліні		56

9. Індивідуальні завдання–

10. Методи контролю

Поточний	Усні опитування
	Виконання практичних занять
Підсумковий	V-й семестр – Диференційований залік;

13. Методичне забезпечення

1. Методичний посібник для виконання практичних робіт з дисципліни «Фондовий ринок»;
2. Конспект лекцій з дисципліни «Фондовий ринок»;
3. Методичний посібник для самостійної роботи студента.

Модуль 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ

Сутність, функції та структура фондового ринку

1. Сутність та функції фондового ринку
2. Історичні аспекти розвитку фондового ринку
3. Класифікація фондових ринків

Регулювання фондового ринку

1. Організація інституційного регулювання фондового ринку
2. Саморегулювальні організації та їх роль у регулюванні фондового ринку
3. Ліцензування професійної діяльності та державне регулювання випуску та обігу цінних паперів
4. Зарубіжний досвід регулювання фондових ринків

Інфраструктура фондового ринку та його професійні учасники

1. Сутність та структура учасників фондового ринку
2. Структура емітентів та інвесторів на фондовому ринку
3. Професійні учасники фондового ринку та види професійної діяльності

Інститути фондового ринку

1. Сутність та функції фінансових інститутів
2. Види фінансових інститутів
3. Інститути спільного інвестування на фондовому ринку
4. Банківські установи на фондовому ринку
5. Страхові компанії
6. Недержавні пенсійні фонди на фондовому ринку

Інформаційно-рейтингові агентства та їх інформація

1. Кредитні рейтинги та їх значення для інформаційного забезпечення фондового ринку
2. Рейтингові агентства та їх інформація
3. Види рейтингів
4. Інформаційні агентства та їх значення для фондового ринку

Цінні папери та ціноутворення на фондовому ринку

1. Цінні папери та їх класифікація
2. Теорії ціноутворення на фондовому ринку
3. Поняття, етапи проведення та класифікація торговельних операцій з цінними паперами
4. Роль та особливості функціонування первинного ринку
5. Сутність вторинного ринку цінних паперів та його функції в економічній системі

6. Фінансовий інжиніринг та інновації на фондовому ринку
7. Хеджування на фондовому ринку

Інформаційні технології на фондовому ринку

1. Інноваційні технології доступу та електронний документообіг
2. Онлайн-брокери та інтернет-трейдинг
3. Інформаційні агентства в українській практиці

Арбітраж та спекуляції

1. Торговельні стратегії на вторинному ринку цінних паперів
2. Суть та особливості проведення арбітражу
3. Види арбітражу
4. Сутність та техніка спекулятивних операцій

Модуль 2

ФОНДОВІ РИНКИ ТА ФОНДОВІ БІРЖІ СВІТУ

Основи функціонування біржового ринку цінних паперів

1. Біржовий ринок: суть та історія розвитку
2. Поняття та принципи організації біржової діяльності
3. Правовий статус та організаційна структура бірж
4. Тенденції розвитку біржових ринків
5. Регулювання біржової діяльності

Організація біржової торгівлі та здійснення біржових операцій

1. Біржові торги: поняття, принципи, порядок проведення
2. Процедура лістингу на фондовій біржі
3. Біржове котирування
4. Біржові угоди та учасники біржової торгівлі
5. Проведення біржових торгів
6. Кліринг і розрахунки за біржовими угодами

Особливості функціонування ф'ючерсних бірж

1. Сутність та види похідних інструментів, структура ринку деривативів
2. Ф'ючерсний контракт та організація торгівлі ф'ючерсами
3. Система розрахунково-клірингового обслуговування на ф'ючерсних ринках

Біржові центри світу

1. Ринок капіталу: інтернаціоналізація та глобалізація
2. Розвинені ринки та ринки, що розвиваються
3. Світові та регіональні фінансові центри

Фондові ринки розвинутих країн

1. Розвинені фондові ринки Америки

2. Розвинені фондові ринки Європи 3. Біржі Азії та Океанії

Фондові ринки інших країн світу

1. Фондові біржі Центральної та Південної Європи, країн Балтії
2. Фондові біржі країн Близького Сходу
3. Фондові біржі Африки

Міжнародний фондовий ринок

1. Сутність та становлення міжнародного фондового ринку
2. Класифікація міжнародного фондового ринку
3. Учасники міжнародного фондового ринку

Міжнародний ринок акцій, боргових цінних паперів та деривативів

1. Особливості функціонування та динаміка міжнародного ринку акцій
2. Сутність, структура та особливості функціонування міжнародного ринку боргових цінних паперів
3. Міжнародний ринок боргових цінних паперів фінансових та нефінансових корпорацій
4. Міжнародний ринок боргових цінних паперів держави
5. Становлення міжнародного ринку деривативів
6. Фінансові інструменти міжнародного ринку деривативів

РЕКОМЕНДЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Перед виконанням практичної роботи здобувачеві вищої освіти необхідно опрацювати рекомендовані літературні джерела, починаючи із законодавчої та нормативної бази, які стосуються поставлених у завдань і відповідного варіанта практичної роботи питань.

Далі слід детально вивчити матеріал за даною темою викладений у рекомендованих підручниках, навчальних посібниках та додаткової літератури, в тому числі періодичній, зібрати фактичний матеріал, якщо цього вимагає зміст, глибоко з'ясувати питання і тільки після цього приступити до виконання практичної роботи.

При вирішенні задач потрібно дотримуватися такого порядку:

1. Оволодіти основним змістом теми, використовуючи рекомендовану літературу та конспект відповідної лекції.
2. Ознайомитись з умовами завдання, продумати методику вирішення задачі.

3. Виконати рішення, дотримуючись його логічної послідовності та пояснюючи хід виконання розрахунків. При необхідності результати розрахунків внести до відповідних таблиць;

4. Проаналізувати отримані результати, сформулювати висновки, що пояснюють їх економічний зміст.

ТЕМИ ТА ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття № 1

Тема: Фінансовий ринок: сутність, функції та роль в економіці – 2 год.

Мета: засвоєння здобувачами вищої освіти сутності фінансового ринку, його функцій та складових.

Питання для опитування:

1. Фінансовий ринок: сутність, функції та роль в економіці країни.
2. Принципи та функції фінансового ринку.
3. Структура фінансового ринку.
4. Класифікація фінансових ринків.
5. Фінансові активи та фінансові інструменти.

Додаткові питання:

1. Як визначається сутність і роль фінансового ринку в базових концепціях західних і українських науковців?
2. Які функції виконує фінансовий ринок у ринковій економічній системі?
3. За якими ознаками прийнято сегментувати фінансовий ринок та як представлена його структура відповідно до цих ознак?
4. Хто виступає суб'єктами фінансового ринку і як здійснюється рух фінансових потоків між ними?
5. Як визначаються поняття «фінансові ресурси», «фінансові активи», «фінансові інструменти» у науковій, навчальній літературі і у законодавстві?
6. На які категорії поділяють фінансові інструменти?
7. Які причини обумовили глобалізацію фінансових ринків і які фактори посилили цей процес на рубежі тисячоліть?
8. Як визначаються процеси гіперфінансіалізації і до яких наслідків вони призводять?

Ключові слова: фінансовий ринок, ринок фінансових послуг, грошовий потік, фінансова глобалізація, ринок, послуги.

Keywords: financial services market, cash flow, financial globalization, market, services.

Для успішного виконання тестових завдань за темою «Фінансовий ринок: сутність, функції та роль в економіці» рекомендується опрацювати наступні літературні джерела:

- основні [10, 11, 15, 16, 19-25];

– додаткові [1-9, 12-14, 17, 18, 29-33].

Практичні завдання:

Завдання 1. Проаналізувати відповідну літературу і визначити сучасні тенденції розвитку світових фінансів і національних фінансово-економічних систем.

Завдання 2. Визначити підходи до категорії «фінансовий капітал» і «фінансоміка», що склалися у науковій літературі і проаналізувати відповідні джерела.

Завдання 3. Проаналізувати розміри світових і національних фінансових активів та їх утримачів, визначити основні тенденції змін.

Завдання 4. На підставі сучасних джерел визначити нову архітектуру фінансових ринків та передумови її формування. Визначити основні положення Глобальної програми « Міжнародна фінансова архітектура».

Завдання 5. Розглянути і проаналізувати історичні етапи формування національних моделей фінансових систем. Визначити переваги та недоліки окремих моделей.

Тестові завдання:

1. Основне завдання фінансового ринку — це:
  - а) забезпечити перетік вільних грошових ресурсів;
  - б) сприяти купівлі-продажу фінансових послуг;
  - в) сприяти руху вартості в процесі розширеного відтворення.
2. Чи правильне таке твердження? Держава на фінансовому ринку є тільки позичальником грошових ресурсів:
  - а) так;
  - б) ні.
3. Брокер — основний фінансовий посередник сектора прямого фінансування:
  - а) так;
  - б) ні.
4. Основні характеристики цінних паперів — це:

- а) ліквідність;
- б) ризик;

- в) рентабельність
- ; г) дохідність;
- д) вірні відповіді а); б); г).

5. Властивість фінансового активу, яка розраховується у вигляді річної процентної ставки, називається:

- а) дохідністю;
- б) комплексністю;
- в) доходом за активом;
- г) конвертованістю.

6. За періодом обертання фінансових активів фінансовий ринок поділяється на:

- а) ринок грошей і ринок капіталів;
- б) валютний ринок і ринок фінансових послуг;
- в) біржовий ринок і позабіржовий ринок;
- г) ринок золота і страховий ринок.

7. Безстрокові фінансові інструменти, що засвідчують пайову участь інвестора в статутному фонді емітента — це:

- а) інструменти власності;
- б) інструменти позики;
- в) похідні інструменти;

8. Інвесторами на фінансовому ринку виступають:

- а) фізичні особи, держава;
- б) юридичні особи, держава;
- в) фізичні та юридичні особи;
- г) фізичні, юридичні особи, держава.

9. Фізичні або юридичні особи, які залучають кошти інших суб'єктів для розвитку своєї діяльності, називаються:

- а) посередниками;
- б) інвесторами;
- в) позичальниками.

10. Товаром фінансового ринку є:

а) гроші;

б)

нерухомість;

в) цінні

папери; г)

деривативи.

Практичне заняття № 2
Тема: Регулювання фінансового ринку - 2 год.

Мета: освоєння здобувачами вищої освіти сутності та напрямів регулювання фінансового ринку

Питання для опитування:

1. Сутність, принципи та напрями регулювання фінансового ринку.
2. Рівні та форми регулювання фінансового ринку.
3. Державне регулювання фінансового ринку України.
4. Внутрішнє регулювання фінансового ринку.
5. Міжнародні норми банківського регулювання та нагляду.

Додаткові питання:

1. Дати визначення поняттю «регулювання фінансового ринку» з обґрунтуванням мети регулювання.
2. Які є рівні та форми регулювання фінансового ринку?
3. Визначити важелі непрямого втручання держави у регулювання фінансового ринку.
4. Які моделі регулювання фінансового ринку існують у світовій практиці?
5. З якою метою державні органи України досліджують законодавче регулювання фінансового ринку розвинутих країн?
6. З якими міжнародними фінансовими організаціями співпрацюють вітчизняні фінансові організації?
7. Сутність внутрішнього регулювання фінансового ринку України.
8. Чим відрізняється банківський нагляд від регулювання банківської діяльності?

Ключові слова: стандарти, регулювання, нормативна база, фінансовий ринок, захист майнових прав.

Keywords: standards, regulation, normative base, financial market, protection of property rights.

Для успішного виконання тестових завдань за темою «Регулювання фінансового ринку» рекомендується опрацювати наступні **літературні джерела:**

- основні [10, 11, 15, 16, 19-25];
- додаткові [1-9, 12-14, 17, 18, 29-33].

Практичні завдання:

Завдання 1. Зобразити схематично рівні регулювання фінансового ринку. Для кожного рівня підберіть інструментарій впливу.

Завдання 2. Користуючись законодавчо-нормативною базою та науковою літературою, виписати 5-10 фінансових термінів та зробити порівняння визначень цих термінів.

Завдання 3. Розгляньте на конкретних прикладах саморегулювних організацій особливості їх діяльності.

Рекомендовані теми для доповідей:

1. Державне регулювання фінансового ринку, його значення.
2. Державне регулювання фінансового ринку в Україні.
3. Міжнародні стандарти регулювання фінансового ринку.
4. Розвиток законодавства у сфері функціонування ринку капіталів (фондового ринку) в Україні.
5. Держава на фінансовому ринку.

Тестові завдання:

1. Найбільшою і впливовою саморегулювальною організацією в Україні є:
  - а) Перша фондова торгова система (ПФТС);
  - б) Національна асоціація бірж України;
  - в) Південноукраїнська торговельно-інформаційна система; г) Асоціація учасників фондового ринку.

2. Важелями непрямого втручання держави у регулювання фінансового ринку є:
  - а) податкова політика;
  - б) регулювання грошової маси й обсягів кредитів через вплив на ставку позикового відсотка;
  - в) проведення спільних наукових розробок;
  - г) усі відповіді правильні.

3. Банківський нагляд — це:
  - а) система контролю та активних упорядкованих дій НБУ, спрямованих на дотримання банками у процесі їх діяльності законодавства України;
  - б) дії НБУ з метою забезпечення стабільності банківської системи та захисту інтересів вкладників;
  - в) моніторинг процесів, що мають місце в банківській системі на різних

стадіях функціонування банків;г) усі відповіді правильні.

4. Регулювання банківської діяльності — це:
- а) використання монетарних інструментів з метою впливу на обсяг і структуру банківських резервів;
  - б) застосування превентивних і протекційних заходів, що спрямовані на забезпечення стабільності функціонування банківської системи;
  - в) розробка та ухвалення законів, що регламентують діяльність банків;
  - г) усі відповіді правильні.
5. Міжнародною регулювальною організацією, яка усуває перешкоди у всесвітній торгівлі цінними паперами, є:
- а) Форум Європейських Комісій з цінних паперів (FESCO);
  - б) Міжнародна організація комісій з цінних паперів (IOSCO);
  - в) Група 30;
  - г) Міжнародний валютний фонд.
6. Із переліку фінансових інститутів виділити саморегулювальні організації:
- а) Українська асоціація інвестиційного бізнесу (УАІБ);
  - б) Професійна організація реєстраторів і депозитаріїв (ПАРД);
  - в) Українська міжбанківська валютна біржа (УМВБ);
  - г) Перша фондова торгова система (ПФТС).
7. Комплекс державних заходів, що забезпечують ефективне функціонування фінансів і фінансової системи – це:
- а) фінансова стратегія;
  - б) фінансовий механізм;
  - в) фінансова політика.
8. Основна мета регулювання фінансового ринку – це:
- а) забезпечення інтересів інвесторів ринку;
  - б) забезпечення інтересів фінансових посередників, що функціонують на цьому ринку;
  - в) забезпечення гармонізації всіх видів інтересів учасників цього ринку.
9. До основних напрямів регулювання фінансово ринку та його сегментів не входить:

- а) регулювання рівня цін на інструменти ринку;
- б) регулювання складу учасників ринку та окремих видів їх діяльності;
- в) регулювання інформаційних потоків на ринку;

г) регулювання операцій та форм торгівлі фінансовими активами.

10. Не є саморегулювальною організацією на фінансовому ринку України:

- а) Перша фондова торгова система (ПФТС);
- б) Асоціація «Українські фондові торговці» (АУФТ);
- в) Українська Асоціація інвестиційного бізнесу;
- г) Професійна асоціація учасників ринків капіталу та деривативів (ПАРД).

Практичне заняття № 3

Тема: Поняття фінансової інфраструктури – 2 год.

Мета: засвоєння здобувачами вищої освіти поняття фінансова інфраструктура, її сутність, роль, складові та інструментальне наповнення

Питання для опитування:

1. Сутність, призначення і роль фінансової інфраструктури.
2. Складові фінансової інфраструктури.
3. Інструментальне наповнення фінансової інфраструктури.

Додаткові питання:

1. Етапи становлення ринку банківських послуг України.
2. Комерційні банки: їх види та операції.
3. Трастові компанії.
4. Інформаційно-консультативні центри.
5. Поясніть, чому банківська система виступає основою розвитку фінансових послуг в Україні.
6. Назвіть відомі вам небанківські кредитні інститути.
7. Які функції виконують небанківські кредитні інститути як фінансові посередники на фінансовому ринку?
8. У чому полягає діяльність контрактних фінансових інститутів?

Ключові слова: фінансові посередники, банк, небанківська фінансова установа, установа.

Keywords: *financial intermediaries, bank, non-bank financial institution, institution.*

Для успішного виконання тестових завдань за темою «Поняття фінансової інфраструктури» рекомендується опрацювати наступні

літературні джерела:

- основні [10, 11, 15, 16, 19-25];
- додаткові [1-9, 12-14, 17, 18, 29-33].

Практичні завдання:

Завдання 1. Заповніть вільні клітинки основними визначеннями теми 3.

						Л					
						О					
						М					
						Б					
						А					
						Р					
						Д					

1. Визначення взаємних вимог та зобов'язань, що передбачає взаємозалік, забезпечення та гарантування розрахунків за угодами щодо фінансових активів.

2. Різновидність торговельно-комісійної операції, що полягає в інкасуванні дебіторської заборгованості покупця і є специфічною різновидністю короткострокового кредитування та посередницької діяльності.

3. Юридична особа або орган виконавчої влади, що здійснює випуск цінних паперів і несе від свого імені зобов'язання перед їх власниками.

4. Фінансово-кредитна установа, створена для залучення коштів і подальшого розміщення їх на умовах поверненості, платності і терміновості.

5. Форма благодійництва, яка передбачає добровільну безкорисливу пожертву фізичних та юридичних осіб.

6. Комерційні банки або торговці цінними паперами, які на підставі ліцензії зберігають цінні папери на рахунках, обслуговують їх обіг.

7. Фінансові установи, до яких належать суб'єкти банківської, небанківської та депозитарно-клірингової системи.

Темі доповідей:

1. Взаємозв'язок фінансових посередників на фінансовому ринку.
2. Залежність фінансових посередників на фінансовому ринку.
3. Особливості формування інфраструктури на фінансовому ринку в різних країнах світу.
4. Ієрархічна структура фінансових посередників на фінансовому ринку.
5. Роль фінансового посередника (кожного окремо) на фінансовому ринку.
6. Особливості розвитку фінансового посередництва на сучасному етапі

розвитку країни.

7. Лізингові компанії на фінансовому ринку як посередники та їх роль.

8. ІСІ: особливості розвитку в Україні.

9. Інфраструктурні аспекти розвитку фінансового посередництва.

Тестові завдання:

1. Яке з понять ширше за змістом «вторинний ринок» чи «ринок повторних емісій»:
  - а) перше із тверджень;
  - б) друге із тверджень;
  - в) обидва поняття тотожні за змістом.
  - г) правильні відповіді а) та в).

2. До фінансових посередників відносять:
  - а) суб'єктів банківської системи;
  - б) небанківські фінансово-кредитні інститути;
  - в) контрактні фінансові інститути;
  - г) усі відповіді правильні.

3. Спеціальні кредитно-фінансові інститути, що утворюються товаровиробниками на приватних засадах для задоволення взаємних потреб у кредитах та інших банківських послугах, це:
  - а) кооперативні банки;
  - б) ощадні і кредитні асоціації;
  - в) спеціалізовані банки;
  - г) банківська корпорація.

4. Юридична особа, засновниками та акціонерами якої можуть бути виключно банки, створюється з метою концентрації капіталів банків, — це:
  - а) банківська холдингова група;
  - б) банківська корпорація;
  - в) фінансова холдингова група;
  - г) ощадні і кредитні асоціації.

5. Принципи, що покладені в основу розробки Державної комплексної програми реформування та розвитку банківської системи, — це:
  - а) спрямованість макроекономічної політики на забезпечення стабільних умов для підприємницької діяльності;
  - б) прозорість і забезпеченість життєздатності фінансових інститутів;

в) створення умов для зменшення витрат на фінансове посередництво; г) усі відповіді правильні.

6. Кредитні спілки та факторингові компанії відносять до:
- а) небанківських фінансово-кредитних інститутів;
  - б) контрактних фінансових інститутів
  - в) банківської системи;
  - г) депозитарно-клірингової системи.
7. Підприємницька діяльність, яка спрямована на інвестування власних або залучених фінансових коштів і поєднує в собі елементи кредитування в натуральній і грошовій формі, — це:
- а) факторинг;
  - б) благодійність;
  - в) лізинг;
  - г) страхування.
8. Кредитні установи, що створюються для надання населенню послуг щодо схову предметів домашнього вжитку, а також видачі позичок під заставу цих предметів, — це:
- а) фінансові компанії;
  - б) ломбарди;
  - в) позичково-ощадні асоціації;
  - г) страхові компанії.
9. Фінансова установа, яка залучає грошові заощадження своїх членів для взаємного кредитування, наданні фінансових послуг шляхом об'єднання грошових внесків, — це:
- а) кредитна спілка;
  - б) каси взаємодопомоги;
  - в) благодійна організація;
  - г) ломбард.
10. Інститутами інфраструктури фінансового ринку є:
- а) юридичні особи;
  - б) державні установи;
  - в) вірної відповіді немає;
  - г) фінансові посередники.

Практичне заняття № 4
Тема: Ризик і ціна капіталу – 2 год.

Мета: вивчення здобувачами вищої освіти теми ризик та ціна капіталу

Питання для опитування:

1. Особливості ціноутворення на фінансовому ринку.
2. Види та функції цін.
3. Майбутня та поточна вартість фінансових інструментів:
  - 3.1. Зміна вартості грошей у часі. Прості та складні відсотки.
  - 3.2. Види та структура процентних ставок.
  - 3.3. Механізм оцінювання фінансових активів.
  - 3.4. Формування вартості окремих фінансових інструментів.
4. Фінансові ризики.
5. Розвиток теорії ризику.

Додаткові питання:

1. Які моделі оцінки капітальних активів ви знаєте?
2. Назвіть моделі оцінки акцій.
3. Назвіть моделі оцінки облігацій.
4. Як визначається ставка доходності або ціна капіталу?
5. Як враховується інфляція при визначенні вартості грошей у часі?
6. Які фактори впливають на ціну фінансового активу на фінансовому ринку?
7. Охарактеризуйте сутність фінансових ризиків та їх значення на фінансовому ринку.

Ключові слова: грошовий ринок, валютний ринок, ринок позик, фондовий ринок, страховий ринок.

Keywords: money market, currency market, credit market, stock market, insurance market.

Для успішного виконання тестових завдань за темою «Ризик і ціна капіталу» рекомендується опрацювати наступні **літературні джерела:**

- основні [10, 11, 15, 16, 19-25];
- додаткові [1-9, 12-14, 17, 18, 29-33].

Практичні завдання:

Завдання 1. Останній виплачений дивіденд по акції складає 250 грн. Компанія постійно збільшує суму щорічно виплачуваних дивідендів на 15%. Очікувана норма поточної прибутковості акцій даного типу становить 20% в рік. Визначити реальну ринкову вартість акції.

Завдання 2. Облігація підприємства «Х» пропонується до продажу на фондовому ринку за ціною 900 грн. Строк, на який була випущена облігація – 3 роки, до погашення залишилося 2 роки. Номінал облігації дорівнює 1000 грн., а відсоткові виплати по облігації здійснюються раз на рік за ставкою

30% до

номіналу. Очікувана норма прибутку за данним видом облігацій дорівнює 35%. Необхідно визначити реальну ринкову вартість облігації компанії "X" і порівняти її з ціною на фондовому ринку.

Тестові завдання:

1. Фінансові інститути, залучаючи вільні грошові кошти, відіграють роль:
  - а) позичальника;
  - б) посередника;
  - в) інвестора.

2. Виміряти міру ризику можливо шляхом розрахунку:
  - а) ймовірності отримання бажаного прибутку;
  - б) коливання можливого результату;
  - в) можливого прибутку;
  - г) можливого збитку.

3. Найбільш поширеними прийомами зниження міри ризику є:
  - а) страхування;
  - б) хеджування;
  - в) диверсифікація;
  - г) усі відповіді правильні.

4. Диверсифікація – це:
  - а) розсосередження інвестиційного ризику;
  - б) спосіб запобігання фінансовим ризикам;
  - в) розподілення коштів між різними об'єктами вкладення;
  - г) вибір груп об'єктів вкладення замість одного;

5. Критерієм допустимого ризику є:
  - а) можливість втрати від конкретної фінансової операції в розмірі розрахункової суми доходу;
  - б) можливість втрати від конкретної фінансової операції в розмірі розрахункової суми прибутку;
  - в) можливість втрати від конкретної фінансової операції в розмірі всього власного капіталу;

6. Фінансові операції з рівнем критичного ризику – це:
  - а) фінансові операції з можливою втратою прибутку від них;

- б) збиткові фінансові операції;
- в) фінансові операції з можливою втратою капіталу;
- г) фінансові операції з можливою втратою розрахункової суми доходу.

7. Негативні наслідки несистематичного (специфічного) ризику можуть бути усунені шляхом:
- а) самострахування;
  - б) диверсифікації;
  - в) зовнішнього страхування;
  - г) хеджування.
8. Якщо значення бета-коефіцієнта більше одиниці, то рівень систематичного ризику цінного паперу:
- а) середній;
  - б) високий;
  - в) низький;
  - г) допустимий.
9. Форвардні угоди є одним із засобів страхування:
- а) інвестиційних ризиків;
  - б) кредитних ризиків;
  - в) валютних ризиків;
  - г) депозитних ризиків.
10. Значення бета-коефіцієнта характеризує:
- а) зміну валютного курсу на валютному ринку;
  - б) співвідношення рівня прибутковості і ризику;
  - в) зміну курсу конкретного фондового інструменту стосовно до динаміки загального індексу всього фондового ринку;
  - г) усі відповіді правильні.

Практичне завдання №5

Тема: Фондові біржі (2 год.)

Мета: вивчити основні поняття, що стосуються фондової біржі, ознайомитися з технологією біржового процесу.

План

1. Роль фондової біржі в економіці країни.
2. Порядок проведення біржових операцій на фондовій біржі.
3. Основні функції фондової біржі.
4. Основні параметри угоди з продажу цінних паперів.

Теми рефератів

1. Основні поняття, риси та функції фондової біржі.
2. Порядок проведення біржового процесу на фондовій біржі.
3. Застосування індексів на фондовому ринку.

Запитання для самоконтролю

1. Назвіть основні характеристики класичної фондової біржі.
2. Чи реєструються угоди, укладені на біржі? Як саме?
3. З чого починається проведення біржової операції на фондовій біржі?
4. Для чого потрібний індекс?
5. На які групи поділяються індекси?

Література

1. Біржова діяльність: навчальний посібник ; за ред. В. І. Крамаренко. Київ : ЦУЛ, 2003. 264 с.
2. Дудяк Р. П. Організація біржової діяльності: основи теорії і практикум : навчальний посібник. Львів : Новий світ-200, Магнолія плюс, 2003. 360 с.
3. Сохацька О. М. Біржова справа : підручник. Тернопіль : Карт-бланш, Київ : Кондор, 2008. 632 с.

Завдання «Термін - визначення»

Кожному з наведених нижче термінів і понять, відзначених цифрами, знайти відповідне визначення, позначене літерою.

1	Фондова біржа	а	певні формалізовані і регламентовані дії щодо здійснення даних операцій
2	Механізм біржових операцій	б	особа, що здійснює посередницькі операції за рахунок клієнта
3	Дилер	в	майно певного виду і якості, допущене до обігу на біржів порядку, встановленому біржовим законодавством і внутрішніми документами біржі
4	Брокер	г	включення цінних паперів в котирувальний список
5	Об'єкт біржової операції	г	юридична особа, що бере участь в операціях від свого імені і за свій рахунок
6	Лістинг	д	механізм визначення ціни в процесі біржових торгів протягом кожного дня роботи біржі і публікація цін в біржовому бюлетені (котирувальному листі)
7	Делістинг	е	організований, регулярно функціонуючий, централізований ринок з фіксованим місцем торгівлі, з процедурою відбору якнайкращих цінних паперів і операторів ринку, що відповідають певним вимогам, з

			наявністю тимчасового регламенту торгівлі і стандартних торгових процедур, з централізацією реєстрації операцій і розрахунків по них, встановленням офіційних (біржових) котирувань і здійсненням нагляду за членами біржі
8	Котирування	є	взаємоузгоджені дії учасників торгів, направлені на встановлення, припинення або зміну їх прав і обов'язків щодо біржових товарів, що здійснюються в приміщенні біржі у встановлені години її роботи
9	Біржові операції	ж	здійснення взаємозаліків і поставок цінних паперів
10	Кліринг	з	виключення цінних паперів з котирувального списку біржі

Тести

1. Виберіть правильну відповідь

Касові угоди на валютній і фондовій біржах характеризуються:

- а) збігом термінів укладання і виконання негайного постачання біржових активів; б) розбіжністю терміну виконання з моментом укладання угоди;
- в) завчасним встановлення курсу купівлі (продажу) біржових активів; г) немає правильної відповіді .

2. Виберіть правильну відповідь

Термінові пролонгаційні угоди на фондовій біржі передбачають:

- а) обов'язкове виконання у встановлений термін за твердою ціною;
- б) угоди з похідними цінними паперами;
- в) перенесення терміну виконання касової угоди; г) немає правильної відповіді.

3. Виберіть правильну відповідь

До боргових цінних паперів належать:

- а) облігації та векселі;
- б) облігації, зобов'язання, векселі, депозитні сертифікати; в) акції;
- г) варранти.

4. Виберіть правильну відповідь

До основних ознак боргових цінних паперів належать:

- а) термін існування, характер доходу, забезпеченість відшкодування; б) масовість;
- в) замінність;
- г) ліквідність.

5. Виберіть правильну

відповідь Лістинг – це:

- а) включення цінних паперів до котирувального списку біржі; б) біржова експертиза;
- в) процедура виключення цінних паперів з котирувального списку біржі; г) біржове котирування.

6. Виберіть правильну відповідь

Власники облігацій підприємства мають право:

- а) на частину майна при ліквідації підприємства й участь у керуванні

- підприємством; б) на одержання доходу у формі фіксованого відсотка до номінальної вартості облігації;
- в) на одержання доходу у формі фіксованого відсотка до номінальної вартості облігації й участь у керуванні підприємством;
- г) на участь у керуванні підприємством.

7. Виберіть правильну відповідь

До іпотечних цінних паперів належать:

- а) заставні;
- б) облігації, зобов'язання, векселі, депозитні сертифікати;
- в) акції;
- г) сертифікати ФОН.

8. Виберіть правильну відповідь

Цінні папери, механізм випуску та обігу яких пов'язаний з правом на придбання чи продаж протягом строку, встановленого договором, цінних паперів, інших фінансових та/або товарних ресурсів - це:

- а) боргові цінні папери;
- б) похідні цінні папери;
- в) іпотечні цінні папери;
- г) пайові цінні папери.

9. Виберіть правильну відповідь

Власник привілейованої акції має право :

- а) брати участь у керуванні акціонерним товариством, якщо інше не передбачено статутами;
- б) на одержання дивідендів;
- в) на пріоритетну участь у розподілі майна у випадку ліквідації акціонерного товариства;
- г) на одержання дивідендів, не залежно від розміру прибутку акціонерного товариства.

10. Виберіть правильні відповіді

До ринкових характеристик цінних паперів, серед інших, належать такі:

- а) національна належність;
- б) форма випуску;
- в) рівень ризику;
- г) форма існування.

11. Виберіть правильну відповідь

Цінні папери, головна особливість яких полягає в тому, що вони можуть водночас виконувати і функції грошей і бути інструментом короткострокового інвестування капіталу з метою отримання прибутку - це:

- а) інвестиційні цінні папери;
- б) грошові цінні папери;
- в) основні цінні папери;
- г) похідні цінні папери

12. Виберіть правильні відповіді

До загальноринкових функцій цінних паперів можна віднести:

- а) отримання прибутку від операцій на даному ринку;
- б) перерозподіл коштів між галузями і сферами ринкової діяльності;
- в) виробництво і доведення до учасників ринкової інформації про об'єкти торгівлі її учасників;
- г) перерахунок заощаджень з невиробничої у виробничу форму.

Задачі

Задача 1. Інвестор купує з використанням маржі 200 акцій корпорації Landfall по \$75 за штуку. Початкова маржа – 55 %. Підготуйте балансовий звіт за цими вкладеннями на момент купівлі.

Задача 2. Інвестор відкрив у місцевій брокерській фірмі рахунок за угодами з маржею. Його першим інвестуванням було придбання 200 акцій корпорації Woodbury по

\$40. Для здійснення цієї купівлі у брокера було запозичено \$3000. Якою була фактична маржа на рахунку інвестора?

Задача 3. Інвестор купує з використанням маржі 1000 акцій компанії Rockford Systems по \$60 за шт. Початковий рівень маржі – 50 %, мінімальний рівень 30 %. Якщо акції впадуть в ціні до \$50, чи отримає інвестор запит на збільшення маржі?

Задача 4. Акції компанії Avalon коштують \$15. Початковий рівень маржі складає 60 %, мінімальний рівень – 35 %. Інвестор купує з використанням маржі 100 акцій. До якого рівня повинен знизитись ринковий курс акцій цієї компанії, щоб інвестор отримав запит на поповнення маржі?

Задача 5. Інвестор відкрив у місцевій брокерській фірмі рахунок за угодами з маржею. Його першим інвестуванням було придбання 300 акцій корпорації Woodbury по

\$80. Для здійснення цієї купівлі у брокера було запозичено \$5000. Якою була фактична маржа на рахунку інвестора? Якщо акції з часом піднімуться в ціні до \$100 за штуку, то якою буде фактична маржа?

Розв'язання типових задач

Задача 1.

Якщо акції компанії Widget продавались по \$40 на початку року і по \$45 в кінці, протягом року власникам акцій сплачено дивіденди в розмірі \$3 на кожну акцію. Визначити прибутковість акції компанії Widget за даний рік.

Розв'язання:

Прибутковість акції компанії Widget за даний рік буде: $(\$45 + \$3 - \$40) / \$40 = 0,20 = 20\%$.

Задача 2.

Інвестор купив 100 акцій компанії Widget по \$50 за штуку. Початковий рівень маржі 60 %. Тобто інвестор повинен заплатити брокерській фірмі \$3000 ($60 \cdot 100 \text{ акц.} \cdot \$50 = \$3000$). Решта вартості придбаних акцій, \$2000 [$(1 - 0,6) \cdot 100 \text{ акц.} \cdot \$50 = \$2000$], покривається за рахунок позики від брокерської фірми.

Та якщо ринковий курс акцій впаде до \$25 за штуку, то фактична маржа знизиться до 20 % [$(\$2500 - \$2000) / \$2500$]. Якщо курс впаде до \$15, то вартість активу складатиме \$1500, тобто вартість застави нижче розмірів позики на \$500 ($\$2000 - \$1500$).

Щоб застрахувати себе від збитків, брокери вимагають від інвесторів підтримувати розрахункове значення фактичної маржі на рахунку на певному відсотковому рівні або вище за нього. Цей відсоток відомий як мінімальний необхідний рівень маржі (підтримуюча маржа). Якщо значення фактичної маржі на рахунку клієнта спадає нижче цього рівня, то брокерська фірма робить запит на збільшення маржі, тобто вимагає довести на рахунок гроші (варіаційна маржа), або покрити частину позики, або продати деякі ЦП і за рахунок цих коштів покрити частину позики. Якщо інвестор не виконує цих вимог, то брокерська фірма самостійно продає ЦП, щоб довести рівень фактичної маржі до необхідного.

Якщо акції не падають, а, навпаки, зростають у ціні, то інвестор може

зняти з рахунку частину приросту, тому що фактична маржа на його рахунку піднялась вище вимагаємого рівня, тобто на рахунку клієнта надлишок маржі.

Такі угоди зазвичай укладаються в розрахунку на підвищення курсу в майбутньому, тобто поточний курс вважається занижким. Це стратегія «бика», біржового торговця, який грає на підвищення цін.

Практичне завдання №6

Тема: Основи функціонування валютної біржі (2 год.)

Мета: отримання студентами теоретичних знань та практичних навичок щодо використання правил розрахунку крос-курсів валют з урахуванням способу котирування та визначення форвардних курсів валют під впливом відсоткових ставок на міжнародному валютному ринку.

План

1. Валютний ринок у широкому розумінні.
2. Суб'єкти валютного ринку України.
3. Українська міжбанківська валютна біржа
4. Угоди, які укладають на валютних біржах.

Теми рефератів

1. Етапи становлення валютного ринку України.
2. Органи валютного регулювання в Україні.
3. Види та порядок укладення угод на валютній біржі, види валютних операцій.

Запитання для самоконтролю

1. У чому полягає основна функція валютного ринку?
2. Які нормативно-правові акти є основами формування українського валютного ринку?
3. Хто наділений найширшими повноваженнями у сфері регулювання валютного ринку України?
4. У чому полягає різниця між ф'ючерсним та форвардним контрактом? У чому полягають особливості ф'ючерсної угоди?
5. Що таке угода «своп»? У чому її особливості?

Література

1. Біржова діяльність: навчальний посібник ; за ред. В. І. Крамаренко. Київ : ЦУЛ, 2003. 264 с.
2. Дудяк Р. П. Організація біржової діяльності: основи теорії і практикум : навчальний посібник. Львів : Новий світ-200, Магнолія плюс, 2003. 360 с.
3. Сохацька О. М. Біржова справа : підручник. Тернопіль : Карт-бланш, Київ : Кондор, 2008. 632 с.

Тести

1. Виберіть правильну відповідь

Валютна операція, що укладається між банками і становить комбінацію купівлі продажу однієї і тієї самої валюти, але в різні терміни – це:

- а) угода «своп»; б) угода «спот»;
- в) валютний арбітраж;
- г) звичайна термінова угода.

2. Виберіть правильну відповідь

Операції з валютами з метою одержання прибутку через використання у визначений момент часу існуючих на фінансових ринках розривів між курсами і відсотковими ставками за касовими і строковими операціями – це:

- а) угода

«своп»;б)
угода «спот»;
в) валютний арбітраж;

г) звичайна термінова угода.

3. Установіть правильну послідовність, указавши порядок буквами Послідовність укладання валютних операцій на біржі

а) укладення угоди між клієнтом і учасником

торгів ;б) блокування коштів клієнта для

виконання угод;

в) клієнт приймає рішення про купівлю або продаж іноземної валюти і вибирає учасника торгів, через якого будуть здійснюватися угоди;

г) формування заявки клієнта.

4. Виберіть правильну відповідь

Стан торгів, при якому обсяг заявок на продаж іноземної валюти стає рівним обсягу заявок на її купівлю - це:

а)

лістинг;

б)

фіксінг;

в) ділінг;

г)

арбітраж.

5. Виберіть правильну відповідь

Головним органом валютного контролю в Україні є:

а) Державна податкова адміністрація

України;б) Державний митний комітет

України;

в) НБУ;

г) Міністерство зв'язку України.

6. Виберіть правильну відповідь

Регулювання валютного ринку поділяється на :

а)

регіональне;

б)

національне;

в) пряме і

непряме;г)

міжнародне;

д) саморегулювання.

7. Виберіть правильну відповідь

До основних видів валютних ринків не відносять:

а) регіональні ринки

валют;б) ринок

євровалют;

в) столичні ринки;

г) національні

ринки;д)

спеціальні ринки.

8. Виберіть правильну відповідь

До суб'єктів валютного ринку не належать:

- а) державні установи;
- б) юридичні та фізичні особи;
- в) комерційні банківські установи;
- г) валютні біржі та валютні відділи товарних і фондових бірж; д) товарні біржі.

9. Виберіть правильну відповідь

До основних операцій, які здійснюють на валютних біржах не належать:

- а) ф'ючерсні операції;
- б) страхування валютних ризиків;
- в) операції «спот»;
- г) валютний опціон;
- д) валютний арбітраж.

10. Виберіть правильну відповідь

Угода, за якою продавець бере на себе зобов'язання через певний термін передати покупцю валюту, а покупець зобов'язується прийняти її і оплатити відповідно до умов угоди – це:

- а) угода «своп»; б) угода «спот»;
- в) форвардна валютна операція; г) звичайна термінова угода.

Задачі

Задача 1. Визначити крос-курси купівлі та продажу валют AUD/UAH, якщо $USD/UAH = 8,8000-8,8540$ та $USD/AUD = 1,9635-1,9955$.

Задача 2. Визначити середній крос-курс AUD/UAH, якщо $USD/UAH = 8,8500$ та $USD/AUD = 1,9635$.

Задача 3. Визначити крос-курси купівлі та продажу валют GBP/UAH, якщо $USD/UAH = 8,8200-8,8700$ та $GBP/USD = 1,9605-1,9935$.

Задача 4. Визначити середній крос-курс GBP/UAH, якщо $USD/UAH = 8,8600$ та $GBP/USD = 1,9605$.

Задача 5. Вам необхідно купити євро в обмін на 2000 українських гривень. Банк пропонує Вам зробити це за крос-курсом. При цьому відомо, що $USD/UAH = 8,8200- 8,8500$ та $EUR/USD = 1,4632-1,4950$. Визначити валютний курс, за яким ви будете проводити цю операцію, та суму євро, яку ви одержите.

Задача 6. Вам необхідно купити швейцарські франки в обмін на 1 мільйон євро. Банк пропонує Вам зробити це за крос-курсом. При цьому відомо, що $USD/CHF = 2,0815- 2,0920$ та $EUR/USD = 1,4632-1,4950$. Визначити валютний курс, за яким ви будете проводити цю операцію, та суму швейцарських франків, яку ви одержите.

Задача 7. Визначити середній крос-курс EUR/CHF, якщо $USD/CHF = 2,0542 - 2,0920$, а $EUR/USD = 1,4530 - 1,4735$.

Задача 8. Визначити крос-курси купівлі та продажу EUR/GBP, якщо відомо, що $EUR/USD = 1,4213 - 1,4345$, та $GBP/USD = 1,9618 - 1,9890$.

Задача 9. Визначити крос-курси купівлі та продажу української гривні відносно швейцарського франка CHF/UAH, якщо $USD/CHF = 1,2540 - 1,2670$ та $USD/UAH = 8,8100 - 8,8599$.

Задача 10. Вам необхідно купити англійські фунти в обмін на 1 мільйон японських єн. Банк пропонує Вам зробити це за крос-курсом. При цьому відомо, що $GBP/USD = 1,7015-1,7515$ та $USD/JPY = 106,32-109,10$. Визначити валютний курс, за яким ви будете проводити цю операцію, та суму англійських фунтів, яку ви одержите.

Розв'язання типових задач

Задача 1.

Найбільш поширені три методи розрахунків крос-курсів для середніх курсів.

П е р ш и й. Для визначення середнього крос-курсу валют з прямим котируванням до долара США необхідно доларовий курс валюти котирування у крос-курсі поділити на доларовий курс бази котирування у

крос-курсі

Приклад 1. Визначити середній крос-курс CAD/CHF, якщо USD/CHF = 1,3245, а USD/CAD = 1,8320.

Розв'язання. $CAD/CHF = [USD/CHF] / [USD/CAD] = 1,3245/1,8320 = 0,7230$.

Відповідь. Середній крос-курс CAD/CHF = 0,7230.

Д р у г и й. Для визначення середнього крос-курсу валют з прямим та зворотним котируванням до американського долара необхідно доларовий курс валюти котирування у крос-курсі помножити на доларовий курс бази котирування у крос-курсі

Приклад 2. Визначити середній крос-курс GBP/CAD, якщо GBP/USD = 1,6658, а USD/CAD = 1,0963.

Розв'язання. $GBP/CAD = [GBP/USD] * [USD/CAD] = 1,6658*1,0963 = 1,8292$

Відповідь. Середній крос-курс GBP/CAD = 1,8262.

Т р е т і й. Для визначення середнього крос-курсу валют із зворотним котируванням до долара США необхідно доларовий курс бази котирування у крос-курсі поділити на доларовий курс валюти котирування у крос-курсі

Приклад 3. Визначити середній крос-курс GBP/EUR, якщо GBP/USD = 1,6658, а EUR/USD = 1,3689.

Розв'язання. $GBP/EUR = [GBP/USD] / [EUR/USD] = 1,6658/1,3689 = 1,2169$.

Відповідь. Середній крос-курс GBP/EUR = 1,2169.

Задача 2.

Визначити крос-курси купівлі та продажу CAD/UAH, якщо USD/CAD = 1,0755-1,0963, а USD/UAH = 8,5200 – 8,7800.

Розв'язання. крос-курс купівлі CAD/UAH = $8,5200/1,0963 = 7,7716$, а крос-курс продажу CAD/UAH = $8,7800/1,0755 = 8,1636$.

Відповідь. CAD/UAH = 7,7716 – 8,1636.

Задача 3

Визначити крос-курси купівлі та продажу EUR/CAD, якщо USD/CAD = 1,0855-1,0963, а EUR/USD = 1,3588 – 1,3689.

Розв'язання. Крос-курс купівлі EUR/CAD = $1,0855*1,3588 = 1,4749$, а крос-курс продажу EUR/CAD = $1,0963*1,3689 = 1,5007$.

Відповідь. EUR/CAD = 1,4749 – 1,5007.

Практичне завдання № 7 **Тема: Фондовий ринок – 2 год.**

Мета: освоєння здобувачами вищої освіти загальної характеристики фондового ринку, вивчення основних операцій фондового ринку, ознак класифікації та професійна діяльність учасників фондового ринку.

Питання для опитування:

1. Загальна характеристика фондового ринку.
2. Ознаки класифікації фондового ринку.
3. Учасники фондового ринку та їх професійна діяльність.
4. Основні операції фондового ринку.

Додаткові питання:

1. За якими ознаками класифікують фондовий ринок.
2. Принципи та функції фондового ринку України.
3. Суб'єкти фондового ринку та їх основні цілі
4. Види професійної діяльності на фондовому ринку.
5. Які види діяльності не відносяться до професійної.
6. Функції, які виконують учасники виконуючи професійну діяльність.

Ключові слова: фондовий ринок, облигації, акції, цінні папери, емісія, реєстрація, дивіденди.

Keywords: stock market, bonds, stocks, securities, issue, registration, dividends.

Для успішного виконання тестових завдань за темою «Фондовий ринок» рекомендується опрацювати наступні **літературні джерела:**

- основні [10, 11, 15, 16, 19-25];
- додаткові [1-9, 12-14, 17, 18, 29-33].

Практичні завдання:

Завдання 1. Акції номіналом 10 грн. були куплені 1 серпня 2011 року за ціною 12,5 грн. Інвестор тримав акції у своєму портфелі 11 місяців, протягом якого було сплачено дивідендів у розмірі 15% річних. 1 липня 2012 року інвестор продав акції за ціною 15,2 грн. Визначте поточну прибутковість акцій у вигляді ефективної ставки простих відсотків.

Завдання 2. 1 вересня 2020 року компанія «Синдикат» випустила облігації терміном 1 рік на загальну суму 2 млн. гривень. Номінальна вартість однієї облігації складає 10 000 грн. Доходність цінних паперів 17% річних з поквартальною виплатою купонного доходу.

Складіть графік виплати купонного доходу за облігацією із зазначенням:

- 1) розміру квартального купону на одну облігацію у кожному кварталі;
- 2) загального рівня виплат купонного доходу за рік.

Кількість днів у кварталі рахуйте по факту, кількість днів у році – 365.

Завдання 3. Визначити біржові індекси на початок і кінець тижня, темп зростання біржового індексу, темпи зростання курсів акції кожного емітента, коефіцієнт «бета» для акцій кожного емітента, якщо відомо:

Емітент	Початок тижня		Кінець тижня	
	Курс акцій, грн.	Об'єм угод, тис. штук	Курс акцій, грн.	Об'єм угод, тис. штук
АКБ Київ	20,0	4,0	22,0	3,8
АТ Оріон	48,0	6,0	48,0	1,8
АТ Славутич	2,6	30,0	2,9	33,5
АТ Світ	3,3	1,0	3,4	1,4
АКБ Південний	1,8	7,0	2,3	8,8

Зробити необхідні висновки.

Рекомендовані теми доповідей:

1. Біржова діяльність на фондовому ринку України. Проблеми та перспективи розвитку.
2. Стан первинного ринку цінних паперів в Україні.
3. Інновації на ринку фінансових інструментів.
4. Біржова діяльність на світових фондових ринках.
5. Фондові індекси розвинутих економічних систем.
6. Допуск цінних паперів до котирування на фондових біржах.

Тестові завдання:

1. Даний принцип передбачає наявність «правил гри» на фондовому ринку та контролю за їх виконанням:
  - а) прозорості;
  - б) упорядкованості;
  - в) контрольованості;
  - г) прозорості.

2. До загально-ринкових функцій фондового ринку не відносять:
  - а) формування ринкових цін на інструменти фондового ринку;
  - б) функція страхування цінових і фінансових ризиків;
  - в) забезпечення збору інформації про суб'єктів і об'єктів ринку і доведення її до учасників;
  - г) отримання прибутку від операцій на фондовому ринку.

3. Сукупність правовідносин, пов'язаних з розміщенням цінних паперів:
  - а) ринок грошових цінних паперів;
  - б) позабіржовий ринок;
  - в) ринок приватизаційних цінних паперів;
  - г) первинний ринок.

4. Дана функція фондового ринку полягає у залученні інвестицій в економіку шляхом створення додаткових та нових робочих місць, що важливо при зростаючому безробітті – це функція:
  - а) політична;
  - б) соціальна;
  - в) морально-психологічна;
  - г) перерозподільна.

5. Даний принцип передбачає відповідність у розвитку всіх секторів фондового ринку:
  - а) упорядкованості;
  - б) цілісності;
  - в) рівних можливостей;
  - г) збалансованості.

б. Права, посвідчені цінним папером, належать особі, зазначеній у цінному папері, яка може сама здійснити ці права або призначити своїм розпорядженням іншу уповноважену особу – це цінні папери:

- а) трансфертні;
- б) на пред'явника;

- в)
- ордерні;
- г) іменні.

7. Частка привілейованих акцій у статутному капіталі АТ не може перевищувати:

- а) 20 відсотків;
- б) 25 відсотків;
- в) 30 відсотків;
- г) 35 відсотків.

8. Фондова біржа в Україні може бути створена в наступній організаційно-правовій формі:

- а) товариство з повною відповідальністю;
- б) командитне товариство;
- в) товариство з додатковою відповідальністю;
- г) акціонерне товариство.

9. Процес допуску цінних паперів до торгів та котирувань у організаторів торгівлі цінними паперами:

- а) фіксинг;
- б) лістинг;
- в) мультифіксинг;
- г) андеррайтинг.

10. Безпосереднє формування та забезпечення реалізації єдиної державної політики на ринку цінних паперів здійснює такий орган, як:

- а) Національний банк України;
- в) Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку;
- д) Міністерство економіки;
- е) Міністерство фінансів.

Практичне завдання № 13

Тема: Похідні цінні папери та особливості функціонування ринку похідних цінних паперів – 2 год.

Мета: ознайомитись з особливостями функціонування ринку похідних

цінних паперів та розглянути їх види.

Питання для опитування:

1. Деривативи: їх особливості та види.

2. Форвардні контракти та їх особливості.
3. Визначення і види ф'ючерсів.
4. Опціони та їх особливості.
5. Свопи та варанти.

Додаткові питання:

1. Поясніть сутність похідних фінансових інструментів у широкому і вузькому розумінні. Визначте особливості похідних фінансових інструментів.
2. Що таке біржова та позабіржова угода?
3. Які цілі укладення форвардного контракту? Назвіть основні переваги та недоліки форвардних контрактів.
4. Які існують види форвардних контрактів?
5. Дайте визначення ф'ючерсного контракту.
6. Яким чином відбувається організація торгівлі ф'ючерсними контрактами?

Ключові слова Ф'ючерсні контракти, ф'ючерс, Ф'ючерсні біржі. Маржовий рахунок, пФ'ючерсна ціна. Базис. Опціони. Контракти своп.

Keywords: Futures contracts, futures, Futures trading. Margin account, pFair price. Basis. Opportunities Swap contracts.

Для успішного виконання тестових завдань за темою «Похідні цінні папери та особливості функціонування ринку похідних цінних паперів» рекомендується опрацювати наступні **літературні джерела:**

- основні [10, 11, 15, 16, 19-25];
- додаткові [1-9, 12-14, 17, 18, 29-33].

Завдання 1. Визначте ціну ф'ючерсного контракту на долар США, якщо відсоток за 6-місячним депозитом в США складає 5%. Поточний курс долара складає 26,75.

Завдання 2. Гравець «ведмідь» одночасно продав опціон-колл з ціною виконання 500 грн. та премією 7 грн. і придбав опціон-колл на акцію із ціною виконання 530 грн. і премією 5 грн. Термін виконання опціонів – через 90 днів. Визначте результат операції для гравця «ведмідь», якщо через 90 днів курс акції склав 490 грн.

Завдання 3. Курс долару складає 26,60 грн., відсоткова ставка за 6-місячним гривневим депозитом складає 18 %. річних, за 6-місячним доларовим депозитом – 7%. Річних. Визначте 6-місячний форвардний курс.

Завдання 4. Інвестиційний фонд для того щоб хеджувати себе від підвищення процентної ставки, уклав угоду про майбутню процентну ставку FRA з комерційним банком. Номінал FRA становить 1 млн.дол., форвардний період становить 91 день, форвардна ставка 15%, ставка спот 17%. Визначте яким є результат цієї угоди для інвестиційного фонду та комерційного банку?

5. Хеджер 1 лютого продав ф'ючерсний контракт, а 1 травня того ж року закрити поточні позиції купівлею контракту. Визначте результати хеджування, якщо:

- ціна активу на спотовому ринку 1 лютого 300 грн., 1 травня – 270 грн.;
- ціна активу на ф'ючерсному ринку 1 лютого 330 грн., 1 травня – 300 грн.

Теми доповідей:

1. Поняття та сфери використання фінансової інженерії.
2. Сутність ринку похідних фінансових інструментів та його структура.
3. Поняття хеджування та його переваги у порівнянні з іншими методами зниження ризику.
4. Історія виникнення світового строкового ринку.
5. Сучасний стан та перспективи розвитку світового строкового ринку.
6. Сучасний стан та перспективи розвитку українського строкового ринку.
7. Ф'ючерсні угоди та їх особливості.
8. Форвардні операції на фінансовому ринку.
9. Ринок операцій своп.
10. Операції РЕПО: сутність, зміст, техніка реалізації, огляд міжнародного досвіду.
11. Місце депозитарних розписок на сучасному фондовому ринку.
12. Основні біржові майданчики по торгівлі похідними цінними паперами.
13. Хедж-фонди: світовий досвід і особливості діяльності.
14. Характеристика опціонів: греки.
15. Екзотичні опціони.

Тестові завдання:

1. Похідні інструменти у вузькому значенні – це:
  - а) термінові контракти і особливі умови їх укладення і виконання;
  - б) будь-які інструменти ринку, що ґрунтуються на первинних прибуткових активах, таких як товари, гроші, майно, цінні папери, відсоткові ставки, погодні умови тощо;
  - в) біржові угоди, що враховують різницю в цінах на один і той же біржовий товар на різних біржах або різні терміни постачання, а також заміна одних акцій на інші з метою отримання додаткового прибутку;

г) цінні папери, що посвідчують внесення їх власником грошей, визначають відносини позики між власником та емітентом, підтверджують зобов'язання емітента повернути власникові номінальну вартість у передбаченій умовами розміщення строк та виплатити доход.

2. Ринок цінних паперів за видами угод поділяється на:

- а) біржовий, позабіржовий, неорганізований;
- б) первинний, вторинний;
- в) строковий, касовий;
- г) міжнародний, національний, регіональний.

3. Ринок, на якому укладаються різноманітні за видом угоди з терміном, що перевищує два робочих дня, називається:

- а) терміновий;
- б) касовий;
- в) неорганізований;
- г) організований.

4. В якості базового активу по деривативу можуть виступати:

- а) цінні папери;
- б) товари;
- в) валюта;
- г) усі відповіді є правильними.

5. Стандартний біржовий контракт купівлі – продажу базового активу, при якому сторони домовляються про рівень ціни і термін поставки, інші параметри по активу обговорюються заздалегідь у специфікації біржового контракту і який є обов'язковим до виконання сторонами, називається:

- а) ф'ючерс;
- б) форвард;
- в) опціон;
- г) угода РЕПО.

6. Договір, за яким потенційний покупець або потенційний продавець

отримує право, але не зобов'язання здійснити покупку або продаж активу(товару, цінного папера) за заздалегідь обговореною ціною у визначений договором момент в майбутньому або протягом певного відрізка часу, називається:

- а) ф'ючерс;
- б) форвард;
- в) опціон;

г) своп.

7. До твердих термінових угод відносяться:

- а) форвард, небіржовий опціон;
- б) ф'ючерс, біржовий опціон;
- в) біржовий опціон, небіржовий опціон;
- г) форвард, ф'ючерс.

8. Розрізняють такі типи позабіржових угод:

- а) поставочний форвард;
  - б) розрахунковий форвард;
  - в) позабіржовий опціон; г)
- всі відповіді є вірними.

9. Сильна форма ефективності ринків ґрунтується на твердженні, що: а)

ціна відображає всю інформацію;

- б) ціна відображає легкодоступну інформацію;
- в) ціна не відображає справедливої вартості, а тільки відбиває минулі ціни.
- г) ціна може бути виявлена за допомогою глибинного аналізу факторів та сил, що впливають на неї.

10. Комплекс дій, який заснований на вивченні різних факторів і сил, які впливають на цінні папери, товари, компанії, галузі й економіку в цілому являє собою:

- а) фундаментальний аналіз;
- б) технічний аналіз;
- в) інвестиційний аналіз;
- г) маркетинговий аналіз.

Підсумкові тести Дисципліна «Фондовий ринок»

1. За видами біржових товарів є такі біржі:

- 1. відкриті та закриті;
- 2. публічні, приватні, змішані;
- 3. товарні, товарно-сировинні, фондові, валютні;
- 4. універсальні та спеціалізовані.

2. За формою участі торговців у біржових торгах є такі біржі:

- 1. відкриті та закриті;
- 2. публічні, приватні, змішані;
- 3. товарні, товарно-сировинні, фондові, валютні⁴
- 4. універсальні та спеціалізовані.

3. За видами угод є такі види бірж:

1. відкриті та закриті;
- 2 реальних товарів або фінансових інструментів, ф'ючерсні, опціонні та змішані;
3. центральні, міжрегіональні, регіональні;
- 4 міжнародні, національні, регіональні.

4. За сферою діяльності є такі види бірж:

- 1 .відкриті та закриті;
- 2 реальних товарів або фінансових інструментів, ф'ючерсні, опціонні та змішані;
3. центральні, міжрегіональні, регіональні;
- 4 міжнародні, національні, регіональні.

5. Стандартизація якісних параметрів, визначення розмірів партій, процедур розрахунків та забезпечення ліквідності – ця функція біржі називається:

1. інформаційна;
2. організаційна;
3. вироблення біржових контрактів;

4. гарантування виконання біржових угод.

6. Котирування – це:

1. страхування цінових та курсових ризиків;
2. реєстрація та публікація біржових цін;
3. розв'язання суперечок між учасниками біржових операцій;
4. гарантування виконання біржових угод.

7. Хеджування – це:

1. страхування цінових та курсових ризиків;
2. реєстрація та публікація біржових цін;
3. розв'язання суперечок між учасниками біржових операцій;
4. гарантування виконання біржових угод.

8. Чим відрізняється біржа від ярмарку?

1. асортиментом товарів;
2. сферою діяльності;
3. публічні торги, які відбувалися у визначений час, у конкретному місці;
- 4 за видами угод.

9. Оберіть правильне твердження:

1. біржа є стаціонарним торговим місцем з фіксованими днями та годинами роботи;
2. біржа є періодичною формою торгівлі з фіксованими днями та годинами роботи;
3. біржа є епізодичною формою торгівлі з фіксованими днями та годинами роботи.

10. Хто у середні віки був прообразом брокерів?

1. купці;
2. ремісники;
3. феодалські управителі;
- 4 мандрівні комерсанти («люди із запопоршеними ступнями»).

11. Які товари можуть бути біржовими?

1. енергоносії, сільськогосподарська сировина, валюта , цукор чай, кава;
2. енергоносії, сільськогосподарська сировина, автомобілі, похідні фінансові інструменти;
3. валюта , цукор, одяг, взуття похідні фінансові інструменти;
4. сільськогосподарська сировина, жива худоба, алкоголь, тютюнові вироби.

12. Які з нижченаведених біржових товарів відносяться до групи «промислова сировина»?

1. кукурудза, бекон;
2. алюміній, дизельне паливо, мазут;
3. промита вовна та пряжа;
4. соєва олія, соєвий шрот.

13. Біржові контракти з нафтою укладаються у:

1. бушелях;
2. барелях;
3. облігаціях;
- 4 унціях.

14.Скільки тон складає зерновий лот європейських біржах?

1. 10 тонн;
2. 1000 тонн;
3. 100 тонн;
4. одна тонна

15.Скільки тонн складає один лот пшениці на Українській аграрній біржі?

1. 100 тон насипом;
2. 60 тон насипом;
3. 10 тон насипом;
4. одна тонна насипом.

16. Скільки важить 100 трійських унцій золота ?:

1. 1 кг;

2. 3 кг;
3. 3,11 кг;
4. 2,11 кг.

17. Скільки важить 5000 бушелів пшениці?

1. 127 тонн;
2. 136,1 тонн;
3. 72,6 тонн;
4. 100 тонн.

18. Скільки важить 5000 бушелів кукурудзи?

1. 127 тонн;
2. 136,1 тонн;
3. 72,6 тонн;
4. 100 тонн.

19. Для вимірювання яких товарів використовується трійська унція?

1. золото, срібла, платина, паладій;
2. золото, срібла, платина, паладій, інгредієнти для косметики;
3. алюміній, золото, срібла, платина, паладій;
4. кольорові метали, золото.

20. Міжнародне позначення трійської унції золота:

1. XAU;
2. XAG;
3. XPT;
4. XPD.

21. Біржові контракти з реальними активами передбачають:

1. реальний перехід активу від продавця до покупця;
2. купівля та продаж зобов'язань або прав на купівлю продаж активів.

22. Спотовий контракт передбачає:

1. купівля-продаж активів з негайною поставкою;
2. купівля-продаж з поставкою у строки, вказані у контрактні за цінами, погодженими у момент укладання угоди.

23. Терміни поставки реальних активів за спотовими контрактами на товарних біржах США складають:

1. сім робочих днів після біржових торгів;
2. три робочих дні після біржових торгів;
3. на наступний день;
4. до 15-ти днів.

24. Варрант- це:

1. розпорядчий документ, за якою продавець приймає товар на відповідальне зберігання;
2. складська розписка за якою уповноважений склад приймає товар на відповідальне зберігання;
3. складська розписка за якою продавець приймає товар на відповідальне зберігання;
4. складська розписка за якою покупець приймає товар на відповідальне зберігання.

25 .Для якого біржового товару визначаються ціни у центах за галон ?

1. кава;
2. цукор;
3. нафта;
4. бензин.

26. У котирувальних таблицях не вказується:

1. назва контракту, назва біржі, розмір контракту.
2. одиниця ціни, назва біржі, місяць поставки;
3. кількість учасників біржових торгів;
4. серія цін біржового дня.

27. Ф'ючерсні контракти – це:

1. угоди про купівлю-продаж товару або фінансового інструмента;
2. угоди про завчасну купівлю-продаж товару або строкові угоди;

3. угоди про завчасну купівлю реальних активів;
4. угоди про завчасний продаж товару або строкової угоди.

28. Спред – це:

1. місяці поставок;
2. місце, де виконуються операції на ф'ючерсному ринку;
3. зміна ціни у ф'ючерсних контрактах;
4. дистанція між цінами пропозиції покупців та продавців.

29. Що на ф'ючерсному ринку називають «позиція»?

1. місяці поставок;
2. місце, де виконуються операції на ф'ючерсному ринку;
3. зміна ціни у ф'ючерсних контрактах;
4. дистанція між цінами пропозиції покупців та продавців.

30. Глибина контракту на ф'ючерсному ринку – це:

1. період часу від початку торгівлі на певний місяць до закінчення торгівлі цим контрактом;
2. період часу від початку функціонування до закінчення торгівлі цим контрактом;
3. місце торгівлі з початку і до закінчення торгівлі цим контрактом;
4. тривалість і місце від початку торгівлі на певний місяць до закінчення торгівлі цим контрактом.

31. Що називається на ф'ючерсному ринку терміном «тік»?

1. обсяг контракту;
2. початкова маржа;
3. гарантійний внесок;
4. мінімальний розмір зміни ціни.

32. Початковий вклад, який вносить кожен торговець (учасник, клієнт) ф'ючерсного ринку – це:

1. позиція;
2. тік;
3. депозит (початкова маржа);

4. спред.

33. Одиниця контракту – це:

1. обсяг контракту;
2. спред;
3. лот;
4. піт.

34. Варіаційна маржа – це:

1. гарантійний внесок;
2. початковий вклад;
3. мінімальний розмір ціни;
4. обсяг контракту.

35. Чим відрізняється лімітований наказ-ордер від ринкового?

1. у графі «ціна» не вказано її значення;
2. у графі «ціна» вказано її значення;
3. наявна графа «місяці поставок».

36. Розмір партії у ф'ючерсних контрактах – це:

1. тік;
2. лот;
3. пункт;
4. піт.

37. Зміна ціни у ф'ючерсних контрактах називається:

1. спред;
2. лот;
3. пункт;
4. тік.

38. Фіктивний характер угоди (практично відсутній обмін реальним товаром) характерний для:

1. оптової торгівлі;
2. біржової торгівлі;
3. аукціонної торгівлі;

4. ф'ючерної торгівлі.

39. Де виконуються операції на ф'ючерсному ринку?

1. на спредах;
2. у тіках;
3. у лотах;
4. у пітах.

40. Учасники ф'ючерсного ринку, які відкривають та закривають свої позиції на ф'ючерсному ринку з метою отримання доходу у вигляді різниці в цінах – це:

1. хедери;
2. спекулянти;

3. брокери;

4. маклери

41. Учасники ф'ючерсного ринку, які використовують даний ринок з метою захисту своїх спотових позицій, та виробляють базисний актив в реальному бізнесі – це:

1. хедери;

2. спекулянти;

3. брокери;

4. маклери.

42. Спекулянти, які намагаються отримати дохід від різниці в цінах – це:

1. арбітражери;

2. хедери;

3. спекулянти-трейдери;

4. маклери.

43. До хеджерів не відносяться:

1. фермер;

2. банк;

3. фірми, які здійснюють експортно-імпортну діяльність;

4. арбітражер.

44. Такий стан ринку, який забезпечує відшкодування витрат на зберігання товару називається:

1. інвертний;

2. неправильний;

3. «контанго»;

4. правильний

45. За якого стану ринку ціни на товари та активи з негайною поставкою є нижчими від спотових ?

1. інвертний;

2. неправильний;

3. «контанго»;

4. правильний.

46. Як називається ринок, де ф'ючерсна ціна буде перевищувати сподівану спотову?

1. ринок, де переважають «бики»;
2. ринок, де переважають «ведмеді»;
3. ринок, де спостерігається рівновага між «биками» і «ведмедями».

47. Хто, із нижче перерахованих, не може знаходитися у біржовій залі приватної біржі?

1. члени біржі та їх представник;
2. брокери або маклери, акредитовані на біржі;
3. постійні та разові відвідувачі.

48. До якої групи учасників біржових торгів відносять маклерів?

1. до групи, яка організовує біржову торгівлю;
2. до групи, що контролюють біржову торгівлю;
3. до групи спостерігачів.

49. До якої групи учасників біржових торгів відносять співробітників рахункової палати?

1. до групи, яка організовує біржову торгівлю;
2. до групи, що контролюють біржову торгівлю;
3. до групи спостерігачів.

50. До якої групи учасників біржових торгів відносять членів біржового комітету?

1. до групи, яка організовує біржову торгівлю;
2. до групи, що контролюють біржову торгівлю;
3. до групи спостерігачів.

51. До якої групи учасників біржових торгів представників преси?

1. до групи, яка організовує біржову торгівлю;

2 до групи, що контролюють біржову торгівлю;

3. до групи спостерігачів.

52. До дилерів, які є учасниками біржових операцій не відносяться:

1. промислові ТНК;

2. переробні ТНК;

3. державні банки;

4. комісійні фірми.

53. Спекулянти, які купують або продають ф'ючерсні контракти з метою отримання вигоди від різниці в цінах – це:

1. брокери;

2. хедери;

3. дилери.

54. Брокери, які виконують замовлення клієнтів щодо купівлі-продажу ф'ючерсних контрактів – це:

1. спекулянти;

2. арбітражери;

3. хедери.

55. Посередник, у широкому розумінні цього слова, який приймає участь у процесі укладання угод безпосередньо, вкладаючи власний капітал, приймаючи на себе всі ризики – це:

1. дилер;

2. хедер;

3. брокер;

4. маклер.

56. Посередник у вузькому розумінні цього слова, який лише зводить продавців та покупців, отримуючи за це винагороду у вигляді комісійних – це:

1. дилер;

2. брокер;

3. арбітражер;

4. спекулянт.

57. До основних категорій учасників біржової торгівлі не відносять:

1. брокерів, консультантів з торгівлі ф'ючерсами;
2. комісіонерів, операторів інвестиційних фондів;
3. асоційованих осіб;
4. засобів масової інформації.

58. Учасники біржової торгівлі, які приймають замовлення клієнтів на укладання угод, однак не ведуть розрахунків, передаючи їх службовцям комісійних домів - це:

1. комісіонери;
2. незалежні брокери⁴
3. оператори інвестиційних (хеджових) фондів;
4. брокери у торговельній «ямі».

59. Учасники біржової торгівлі, які займаються пошуком клієнтів, здійснюють консультаційну роботу – це:

1. комісіонери;
2. асоційовані особи;
3. оператори інвестиційних (хеджових) фондів;
4. брокери у торговій ямі.

60. Учасники біржової торгівлі, які спеціалізуються на виконанні доручень купівлі-продажу для клієнтів ф'ючерсної біржі, отримуючи за це комісійні:

1. комісіонери;
2. асоційовані особи;
3. оператори інвестиційних (хеджових) фондів;
4. брокери у торговій ямі.

61. Самостійний спеціалізований заклад, юридична особа, що виражає інтереси добровільного об'єднання комерційних посередників та їх службовців для проведення торговельних операцій у спеціальному місці за спільно виробленими правилами – це:

1. брокерська контора;
2. комісійний будинок;
3. брокерська фірма;

4. біржа.

62. Вищим органом біржі є:

1. біржовий комітет;
2. загальні збори членів біржі;
3. президія біржі;
4. арбітражна комісія.

63. Процес збалансування ринкових позицій учасників з метою уникнення або мінімізації фінансових витрат – це:

1. лімітування;
2. страхування;
3. хеджування.

64. Особи, або компанії, що володіють або планують володіти реальним товаром і враховують фактори зміни цін на товар до моменту його появи на ринку –це:

1. брокери;

2. хедери;
3. маклери⁴
4. дилери.

65. Ризик, пов'язаний із різницею між спотовою та ф'ючерсною ціною на момент закінчення хеджування – це:

1. базисний ризик;
2. максимальний ризик;
3. мінімальний ризик;
4. найвищий ризик.

66. Вид хеджування, який використовується для запобігання ціновим ризикам - це:

1. звичайне (чисте) хеджування;
2. арбітражне;
3. селективне;
4. випереджувальне.

67. Вид хеджування, який використовується тільки для отримання вигоди від очікуваного співвідношення цін на реальний товар і біржові котирування з різними термінами поставок - це:

1. звичайне (чисте) хеджування;
2. арбітражне;
3. селективне;
4. випереджувальне.

68. Вид хеджування, за якого угода на ф'ючерсному ринку укладається одночасно з угодою на реальний товар, але на меншу кількість – це:

1. звичайне (чисте) хеджування;
2. арбітражне;
3. селективне;
4. випереджувальне;

69. Вид хеджування, який полягає в купівлі або продажі ф'ючерсного контракту ще до угоди з реальним товаром – це:

1. звичайне (чисте) хеджування;
2. арбітражне;
3. селективне;
4. випереджувальне.

70. Вид хеджування, коли використовується лише один віддалений місяць закінчення терміну контракту називається:

1. хедж «без одного»;
2. «стрічковий хедж»;
3. хедж «стрічка, що згортається»;
4. хедж, («безперевний» хедж);
5. «спредовий» хедж.

71. Вид хеджування, при якому послідовно хеджується кожна незахищена від ризиків позиція, називається:

1. хедж «без одного»;
2. «стрічковий хедж»;
3. хедж «стрічка, що згортається»;
4. хедж, («безперевний» хедж);
5. «спредовий» хедж.

72. Вид хеджування, який заснований на підвищеній ліквідності близьких за строками поставок контрактів:

1. хедж «без одного»;
2. «стрічковий хедж»;
3. хедж «стрічка, що згортається»;
4. хедж, («безперевний» хедж);
5. «спредовий» хедж.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти

1. Закон України «Про товарну біржу» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, N 10, ст.139) {Із змінами, внесеними згідно із Законами }
2. ЗАКОН УКРАЇНИ «Про зерно та ринок зерна в Україні», від 4 липня 2002 року N 37-IV
3. ЗАКОН УКРАЇНИ «Про державну підтримку сільського господарства України», від 24 червня 2004 року N 1877-IV
4. Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку продовольчого ринку та сприяння експорту сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів» від 07.08.2001 № 601/2001
5. Указ Президента України «Про заходи щодо забезпечення формування та функціонування аграрного ринку» від 06.06.2000 № 767/2000
6. Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки» від 03.12.1999 № 1529/99
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку організації митних аукціонів, реалізації товарів і транспортних засобів на митних аукціонах, товарних біржах або через підприємства торгівлі, а також розпорядження окремими видами товарів, що не підлягають реалізації» від 21.07.2005 № 624
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку організації митних аукціонів, реалізації товарів і транспортних засобів на митних аукціонах, товарних біржах або через підприємства торгівлі, а також розпорядження окремими видами товарів, що не підлягають реалізації» від 26.04.2003 № 607
9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про активізацію діяльності біржового ринку продукції агропромислового комплексу та необхідних для його потреб матеріально-технічних ресурсів від 19.10.1999 № 1928
10. Наказ Міністерства аграрної політики України «Про затвердження Порядку надання товарній біржі висновку про її відповідність вимогам» від 1 серпня 2003 року N 259
11. Наказ Міністерства аграрної політики України «Про затвердження Переліку товарних бірж» від 16 березня 2004 року N 82
12. НАКАЗ Міністерства аграрної політики України «Про внесення змін до Складу Координаційної ради з питань біржового товарного ринку» від 23 травня 2008 року N 329
13. Список документів необхідних для вступлення в Асоціацію «Союз бирж України» (Зареєстровано: Мінюст України від 28.01.2009 № 83/16099)
14. Перелік товарних бірж, яким відповідно до результатів конкурсу надані ДФС України повноваження з продажу майна, що перебуває у податковій заставі, в 2015-2017 роках Електронний ресурс. - Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/dovidniki--reestri--perelik/pereliki-/188777.html>

Підручники і посібники

1. Беднарчук М. С. Біржові товари: тексти лекцій для студ. / М. С. Беднарчук, І. С. Полікарпов, О. В. Шумський; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. - Л., 2003. – 123 с.
2. Дудяк Р. П. Організація біржової діяльності: основи теорії і практикум: навч. посіб. / Р. П. Дудяк. [2-ге вид., доп.]. – К.: Магнолія плюс, 2003. – 359 с.
3. Кононенко І. В. Основи біржового права: навч. посіб./ І. В. Кононенко. – К.: Кондор, 2007. – 576 с.
4. Крамаренко В. І. Біржова діяльність: навч. посіб./ [під ред. Крамаренко В. І.]. – К. : ЦУЛ, 2003. – 264 с.
5. Обрисько Б. А. Менеджмент посередницької та біржової діяльності: навч. посіб./ Б. А. Обрисько. – К.: МАУП, 2003. – 264 с.
6. Солодкий М. О. Біржовий ринок : навч. посіб. – К.: Джерело, 2002. – 336 с.
7. Сохацька О. М. Біржова справа: підручник / [2-ге вид. змін. й доп.]. – Тернопіль: Карт-бланш, К. : Кондор, 2008. – 632 с.

Додаткова література

1. Загородній А. Г. Біржа. Біржові операції: термінологічний словник / А. Г., Загородній А. Г., Г. Л. Вознюк - К.: Алерта, 2008. – 186 с.
2. Чириченко Ю. В. ТОВАРНА БІРЖОВА ТОРГІВЛЯ ПРОДОВОЛЬСТВОМ: ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ / Електронний ресурс. – Режим доступу: file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/ppei_2015_40_16.pdf.
3. Гуменюк В. Я. Біржове регулювання підприємницьких ризиків / В. Я. Гуменюк, Г. Ю. Міщук. – Рівне: НУВГП, 2004. – 127 с.
4. Семюелсон Пол Л. Х. Мікроекономіка / Пол А Семюелсон., Вільям Д. Нордгауз – К. , 1998. – Розділ 12. Невизначеність та ігри в економічній поведінці : [Біржова гра]. – С. 277–286 с..
5. Раровська Біржова Діяльність / Електронний ресурс. – Режим доступу: <file:///E:/18.pdf>
6. Беднарчук М. С. Біржові товари / М. С. Беднарчук, І. С. Полікарпов. – Львів: «Магнолія плюс», 2007 – 365 с.
7. Товарна біржа / Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://library.if.ua/book/61/4334.html>
8. Беднарчук М. С. Біржові товари : моногр. / М. С. Беднарчук, І. С. Полікарпов; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. – Л., 2004. – 279 с.
9. Щепіна Т. Г. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ БІРЖОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ /Т. Г. Щепіна, В. А. Рябошапка //Проблеми підвищення ефективності інфраструктури, 2015, № 40 / Електронний ресурс. – Режим доступу: file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/ppei_2015_40_16.pdf
10. Державний комітет статистики: Статистична інформація. Кількість бірж України / Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

11. Сухітра А. М. Біржова торгівля в Україні: проблеми становлення та розвитку / А. М. Сухітра, І. М. Сегідін. / Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/8_NND_2010/Economics/60579.doc.htm.
12. Науменкова С. В. Зарубіжний досвід організації систем регулювання й нагляду за діяльністю фінансових установ / С. В. Науменкова // Фінанси України – 2009.– № 12.– С. 20–27.
13. Обсяги біржової торгівлі / Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/news/~/303129>
14. Пластун О. Л. Проблеми біржової діяльності в Україні та варіанти їх вирішення /Електронний ресурс. – Режим доступу: [file:///C:/Users/IceMan/Downloads/pprbsu_2013_37_16%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/IceMan/Downloads/pprbsu_2013_37_16%20(2).pdf)
15. Товарні біржі Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://dir.meta.ua/finances/commodity-exchange/>
16. Брокерські послуги БРОКЕРИ ХТБ Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.xtb.com.ua/uslugi-birzhi/brokerskie-uslugi.html>
17. Аналітика біржових ринків Електронний ресурс. – Режим доступу: about:blank.
18. Третяк О. М. Економічний зміст, роль, механізми та інструменти біржового аграрного ринку / О. М. Третяк. // «Агроінком» – 2011. – № 7 – 9. – С. 6-10.
19. Третяк О. М. Підвищення рівня інформаційного забезпечення біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією / О. М. Третяк // «Економіка АПК» – 2011. – № 6. – С. 57– 61.
20. Третяк О. М. БІРЖОВИЙ РИНОК У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ЯВИЩ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ / О. М. Третяк // Науковий вісник національного університету біоресурсів і природокористування України – К. 2010. – Вип. 145 – С. 396 - 405
21. Беренштейн Б. Л. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО БІРЖОВОГО АГРАРНОГО РИНКУ / Б. Л. Беренштейн, О. М. Третяк. // «Економіка АПК» – 2010. – №1 – С. 50 – 56 .
22. Беренштейн Б. Л. СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ НА УКРАЇНІ: МИНУЛЕ ТА ПЕРСПЕКТИВИ / Б. Л. Беренштейн, О. М. Третяк // «Економіка АПК» – 2009. – №7– С. 38 – 43
23. Третяк О. М. ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ПОЯВИ ТОВАРНИХ БІРЖ/ О. М. Третяк // «Вісник сумського національного аграрного університету». – 2008. – випуск 2.
24. Брокерські контори Перелік брокерських контор, що акредитовані на Товарній біржі «Львівська Універсальна» Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://lutb.com.ua/index.php/docs/3>.

КРИТЕРІЇ ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ І УМІНЬ СТУДЕНТІВ

Об'єктом контролю знань є діяльність студентів на семінарських та практичних заняттях, вивчення окремих тем, написання контрольних заходів та результати виконання студентами самостійних та індивідуальних робіт.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку рівня засвоєння студентами навчального матеріалу курсу. Під час практичних занять застосовуються такі засоби контролю: усне опитування з питань, поставлених у плані занять, самостійної роботи, а також з

допомогою проміжного тестування. Результати роботи кожного студента (виступи, доповнення, коментарі, участь у дискусії, грамотно поставлені запитання тощо) визначаються викладачем на семінарах індивідуально.

Згідно критеріїв оцінювання знань студентів на оцінку знань студентів протягом вивчення курсу «Фондовий ринок» вноситься 5 балів.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів перед фахової вищої освіти

Усний виступ, письмові відповіді, виконання і захист творчої роботи, тестування	Критерії оцінювання
5	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
4	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.
3	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.
2	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.
1	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.
0	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна нормативно-довідкова

1. Конституція України: прийнята Верховною Радою України 28.06.1996р.
2. Закон України “Про цінні папери та фондовий ринок” від 16.11.2017 № 2210-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>
3. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Офіційний сайт. Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/>
4. Закон України Про цінні папери та фондовий ринок 3480-IV від 29.05.2006 р
5. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV.
6. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. №2755-VI
7. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000р. № 2121-III (зі змінами та доповненнями)
8. Про Національний банк України: Закон України № 679-XIV від 20.05.1999р. (зі змінами і доповненнями).
9. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. №2121-III (зі змінами та доповненнями)
10. Про державне регулювання ринку цінних паперів: Закон України від 30.10.1996 р. № 448/96-ВР (зі змінами та доповненнями)
11. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV.

Основна навчально-методична

1. Алескерова Ю.В. Фінансовий ринок. Підручник. Хмельницький. 2019 р. 384с.
2. Арутюнян С. С., Добриніна Л.В. Фінансовий ринок: навч. посібн. Київ: Гуляєва В.М., 2018. 484 с.
3. Вдовенко Л.О. Гроші і кредит. Навч. посіб. К.: ФОП Корзун Д.Ю. 2013. 186 с.
4. Вдовенко Л.О. Кредитування в АПК. Навчальний посібник-Вінниця. 2019. 148 с.
9. Калетнік Г.М. та ін. Трансформація економічного розвитку системи АПК регіону в ринкових умовах господарювання: колективна монографія. Під заг. ред. А.Г. Мазура. Вінниця, 2014. 374 с.
10. Коваленко Ю.М., Ковернінська Ю.В. Фінансовий ринок : підручник: у 2 т. Ірпінь: Університет ДФС України, 2018. 830 с.
11. Руденко Л.В. Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції: Підручник. К.: Центр навчальної літератури. 2017. 632 с
12. Слав'юк Н. Р. Ринок фінансових послуг: навчальний посібник. Національний університет "Києво-Могилянська академія". - Київ: НаУКМА, 2022. - 205 с.
13. Стратегія фінансового сектору України до 2025 року. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Strategija_financovogo_sectoru_ua.pdf

14. Трусова Н. В., Нестеренко С. А., Якушева І. Є. Фінансовий ринок: навч. Посібн. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2021. 236 с.

Додаткова

1. Марценюк О.В., Відерська В.П. Банківська система України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Polish journal of science*. 2020. № 26. Vol. 2. С. 10-16. URL:<https://www.poljs.com/wp-content/uploads/2020/04/POLISH-JOURNAL-https://buklib.net/books/21901/>

OF-SCIENCE-%E2%84%9626-2020-VOL.-2.pdf.

2. Марценюк О.В. Державне регулювання страхового ринку України із врахуванням світових тенденцій. *Annali d'Italia*. 2020. № 6. Vol. 2. С. 43-49. URL: <http://www.itadiana.com/wpcontent/uploads/2020/04/Annali-d%E2%80%99-Italia-%E2%84%966-2020-part-2.pdf>.

3. Марценюк О.В. Недержавне пенсійне страхування в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку. *The scientific heritage*. 2020. № 46. Vol. 8. С. 45-55. URL: <http://tsh-journal.com/wp-content/uploads/2020/05/VOL-8-No-46-46-2020.pdf>.

4. Марценюк О.В., Руда О.Л. Аналіз сучасного стану функціонування фондового ринку України. *The scientific heritage*. 2020. № 47. Vol. 7. Р. 41-52 URL:<http://tsh-journal.com/wp-content/uploads/2020/06/VOL-7-No-47-47-2020.pdf>.

5. Martseniuk O. V. Current trends in the development of the insurance market of Ukraine in the conditions of evropean integration. *Colloquium-journal*. 2021. №3 (90). Р. 38-47. URL : <http://www.colloquium-journal.org/wp-content/uploads/2021/01/colloquium-journal-390-chast-4.pdf>.

6. Martseniuk O., Ruda O. Financial mechanism in the system of economic vectors of development of Ukraine. *Economic and legal principles of economic growth in the post-crisis period: collective monograph*. Pasichnyk Yu., Lyashenko V., Radchenko O., Sukach O. [Ed. by Doctor of Economics Sciences, Prof. Yu. Pasichnyk]. Shioda GmbH. Steyr. Austria. 2021. Section IV. P. 72-96.

7. Martseniuk O.V. Current state and directions of integration of ukraine's pension system into the european and world pension system. *Global trends and prospects of socio-economic development of Ukraine*. Scientific monograph. Baltija Publishing. 2022. P. 177-204. ISBN: 978-9934-26-193-0. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-193-0>.

8. Martseniuk O.V. Current trends and problems of the market of civil liability insurance of vehicle owners and ways to solve it. *Theoretical and practical aspects of the development of modern scientific research*. Scientific monograph. Baltija Publishing. 2022. Part 1. P. 129-158. ISBN: 978-9934-26-195-4. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-195-4>.

9. Martseniuk O. Trends in digitalization in the insurance market of Ukraine. *Digitalization and information society. Selected issues*. 2022. Monograph 53. Part 3. P. 283-294. ISBN 978-83-963977-6-8. DOI: 10.54264/M008.

10. Martseniuk O. Internet banking - innovative development of the banking sector in Ukraine. *Information and innovative technologies in the turbulence era*. 2022. Monograph 60. P. 263-283. ISBN 978-83-965554-2-7. DOI:10.54264/M014

Інтернет-ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>

4. Офіційний сайт Національного банку України. URL:<http://www.bank.gov.ua>
5. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL:<http://www.nssmc.gov.ua/>
6. Офіційний сайт Світового банку. URL:<http://www.worldbank.org.ru>
7. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <https://nfp.gov.ua>
8. Офіційний сайт. Нормативні акти України. URL: <http://www.nau.ua>
9. Офіційний сайт Української асоціації інвестиційного бізнесу. URL: <http://www.uaib.com.ua/>
10. Інформаційно-аналітичний портал рейтингового агентства «Рюрік». URL: <http://rurik.com.ua/main-definitions.html>.
11. Інформаційно-аналітичний портал рейтингового агентства «Кредитрейтинг». URL: <http://www.credit-rating.ua/ua/about-rating/terms/>
12. Інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку. URL: <http://www.ufin.com.ua/shkala-kred-reit.htm>